

Onderzoek beschermde flora en fauna Zuidas

---

fase 1 functievrij maken

Aanvullend onderzoek: vliegroutes vleermuizen

Opdrachtgever:

Gemeente Amsterdam
Dienst Zuidas

Datum : oktober 2013
Auteur : M. Kuiper

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Flora- en faunawet.....	4
3.	Doel onderzoek	6
4.	Werkwijze	7
5.	Onderzoeksgebied	7
6.	Resultaten	7
a)	Juni.....	8
b)	September.....	13
7.	Conclusies en aanbevelingen.....	18
1)	Foerageergebieden	19
2)	Vliegroutes	21
3)	Kansen voor mitigeren.....	22
8.	Illustraties biotopen.....	25

1. Inleiding

In verband met de geplande herinrichting van het spoor en de ringweg door de Zuidas in Amsterdam worden in de omgeving gebieden functievrij gemaakt om ondergrondse infrastructuur te plaatsen.

Doel van dit *aanvullende* en *verkennende* onderzoek¹ is te onderzoeken of het gebruik van de ruimte door vleermuizen in de toekomst nader moet worden onderzocht en of plannen moeten worden ontwikkeld die aangeven hoe het leefgebied van de vleermuizen zoveel mogelijk in tact kan blijven en of ontheffing van de Flora- en faunawet nodig zal zijn.

---

¹ Een eerder onderzoek: M. Kuiper, Onderzoek beschermde flora en fauna Zuidas fase 1 functievrij maken, maart 2013. Quickscan Flora- en faunakwesties. M. Kuiper, A 10 en spoorvernieuwing, Quickscan flora en fauna taluds A10.

2. Flora- en faunawet

Vanuit de Flora- en faunawet is de initiatiefnemer bij ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden in het plangebied en omgeving. Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ingrepen, stil te staan bij aanwezige natuurwaarden, kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Indien schade niet te voorkomen is, is een ontheffing ex art. 75 Flora- en faunawet noodzakelijk.

Met betrekking tot de in het gebied voorkomende gewone dwergvleermuis geeft de soortenstandaard van Dienst Regelingen het volgende aandachtspunten aan in relatie tot de Flora- en faunawet:

Artikel 11

Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren.

...

Overtreding van dit artikel is aan de orde wanneer de verblijfplaats waar de gewone dwergvleermuis is aangetroffen vernietigd of aangetast wordt of wanneer deze niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen doordat bijvoorbeeld foerageergebieden of vliegroutes daarnaartoe vernietigd worden of van kwaliteit voor de gewone dwergvleermuis verminderen.²

Eerder is vastgesteld dat er geen aanwijzingen zijn dat er verblijfplaatsen zelf worden vernietigd. Dit onderzoek bekijkt of de foerageergebieden en vliegroutes hun functie behouden.

De gedragscode Flora- en faunawet van de gemeente Amsterdam schrijft de volgende procedure voor bij het verwijderen van groen in relatie tot vleermuizen:

Verwijderen opgaande begroeiing, struweel, bosplantsoen, bomen en/of laanbeplanting

Bij verwijderen van opgaande begroeiing dient rekening te worden gehouden met beschermde planten, zoogdieren, amfibieën en broedvogels. Bij negatieve effecten op Tabel 3 soorten (vleermuizen, ringslang, rugstreeppad) en horsten van roofvogels of andere vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Voordat werkzaamheden kunnen plaatsvinden wordt door een deskundige⁴ vastgesteld of:

beschermde planten aanwezig zijn;

...

of verblijfplaatsen van vleermuizen in bomen aanwezig zijn, en zo ja wat het feitelijk gebruik van een boom door vleermuizen is (winterverblijf, kraamverblijf, paarverblijf);

---

² Soortenstandaard gewone dwergvleermuis, p. 19. (Uitgave Dienst Regelingen, december 2011).

of de begroeiing deel uitmaakt van een belangrijke vliegroute van vleermuizen. Werkzaamheden worden pas uitgevoerd op het moment dat vogels en/of vleermuizen geen gebruik maken van de begroeiing (mitigeren). Bomen met horsten, holen van spechten, verblijfplaatsen van vleermuizen worden gespaard en in overleg met een deskundige wordt bepaald tot welke afstand er van het object gewerkt kan worden. Indien horsten, holen van spechten en/of verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, en/of de begroeiing maakt deel uit van een belangrijke vliegroute van vleermuizen en als vernieling, beschadiging en/of verontrusting onvermijdelijk zijn, wordt een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet aangevraagd.³

---

³ Gemeente Amsterdam, Gedragscode Flora- en faunawet.

3. Doel onderzoek

Onderzoek naar vleermuizen ten dienste van ingrepen in de ruimtelijke ordening dient niet ouder te zijn dan drie jaar. Dit betekent dat ten hoogste drie jaar voor de grote ingreep waarbij het groen langs de A10 wordt verwijderd een onderzoek conform de richtlijn van het vleermuisprotocol dient plaats te vinden.

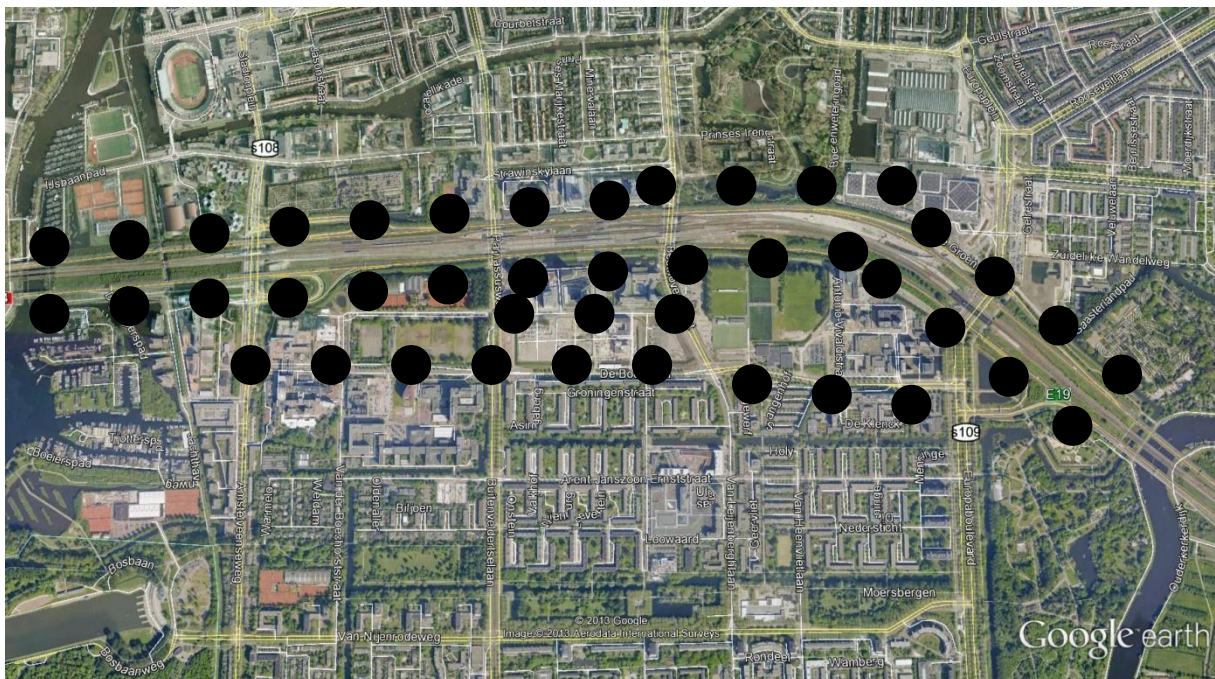
Een dergelijk onderzoek kan in de komende jaren worden uitgevoerd. Er is op dit moment wel al behoefte aan het krijgen van een indruk van wat een dergelijk onderzoek zal opleveren. Daarom heeft NatuurBeleven bv een *verkennend* onderzoek uitgevoerd, waarbij het plangebied in zijn geheel tweemaal is onderzocht gedurende twee gunstige zomernachten. Een uitgebreider onderzoek in de toekomst zal naar verwachting *minimaal* tot dezelfde bevindingen komen – wel is het mogelijk dat er bij meerdere onderzoeken in de vliegperiode van de dieren meer informatie verkregen wordt.

4. Werkwijze

Het talud aan beide zijden van de A10 op zomerse nachten in juni en september onderzocht door per fiets en te voet langs de dijk te patrouilleren met een batdetector (Petterson D240).

5. Onderzoeksgebied

Dit onderzoek richt zich op het gebied langs de A10 zuid.

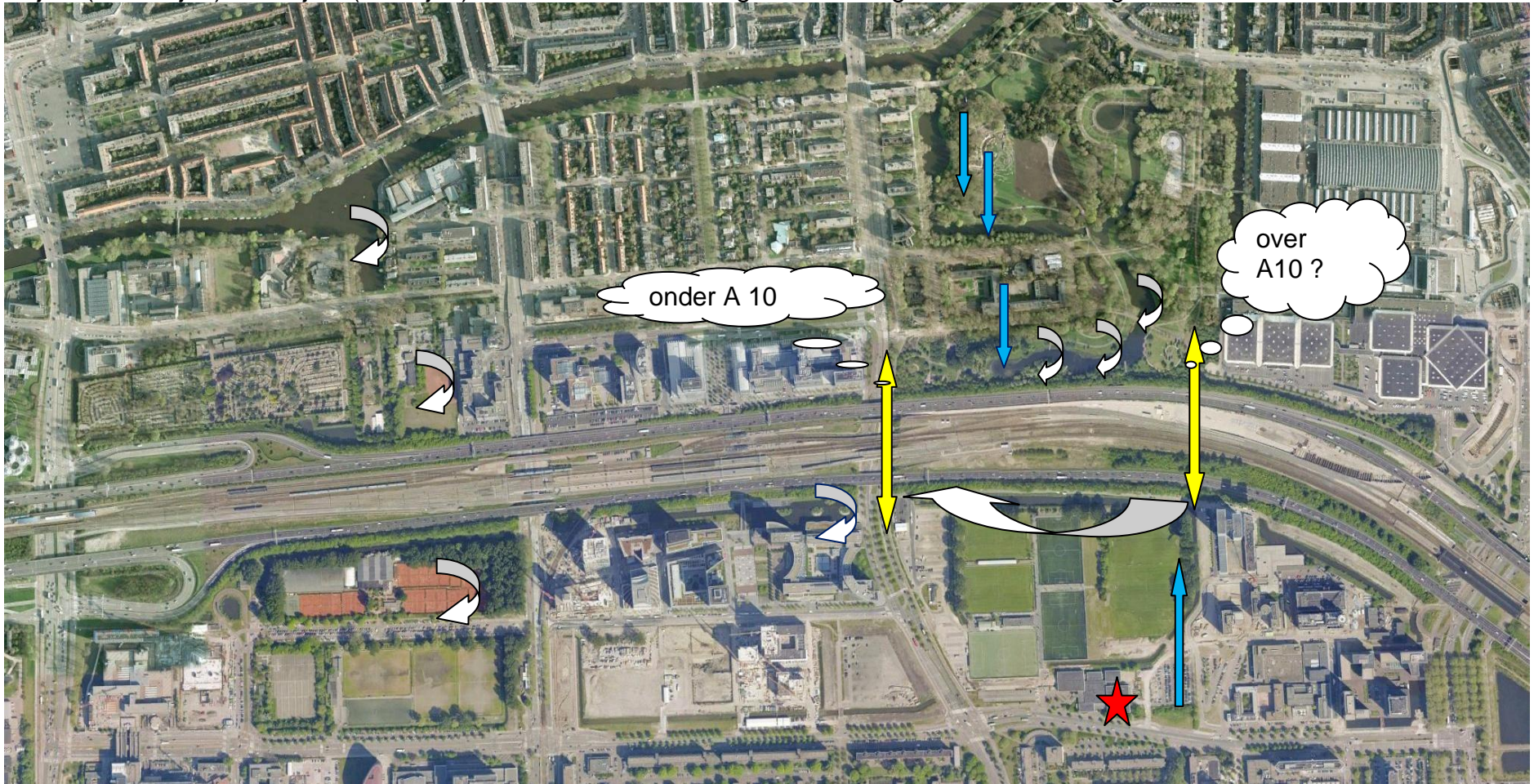
Stippen geven een indicatie van de onderzochte vliegroutes.

6. Resultaten

Hiernavolgend de resultaten van de onderzoeken in respectievelijk de maanden juni en september.

a) Juni

20 juni (noordzijde) en 23 juni (zuidzijde). Er werden uitsluitend gewone dwergvleermuizen waargenomen.

Aanvliegroutes naar het gebied toe:

Aanvliegroutes van vleermuizen werden op twee plaatsen vastgesteld.

1. In het Beatrixpark, even ten noorden van de Prinses Irenelaan, werd tot tweemaal toe waargenomen dat er gewone dwergvleermuizen uit noordelijke richting (vanuit de stad) kwamen aangevlogen (blauwe pijl). Even later werden minimaal vijf gewone dwergvleermuizen (vermoedelijk dezelfde dieren) jagend aangetroffen langs de bomen en boven het water aan de zuidzijde van het park (gebogen witte pijlen).
2. Bij de sportvelden direct ten westen van het gebouw van Ernst en Young kwamen enkele gewone dwergvleermuizen uit zuidelijke richting aangevlogen (blauwe pijl), mogelijk vanuit de eerder vastgestelde kolonie in de sporthal aan de Boelelaan (rode ster).

Foerageergebieden

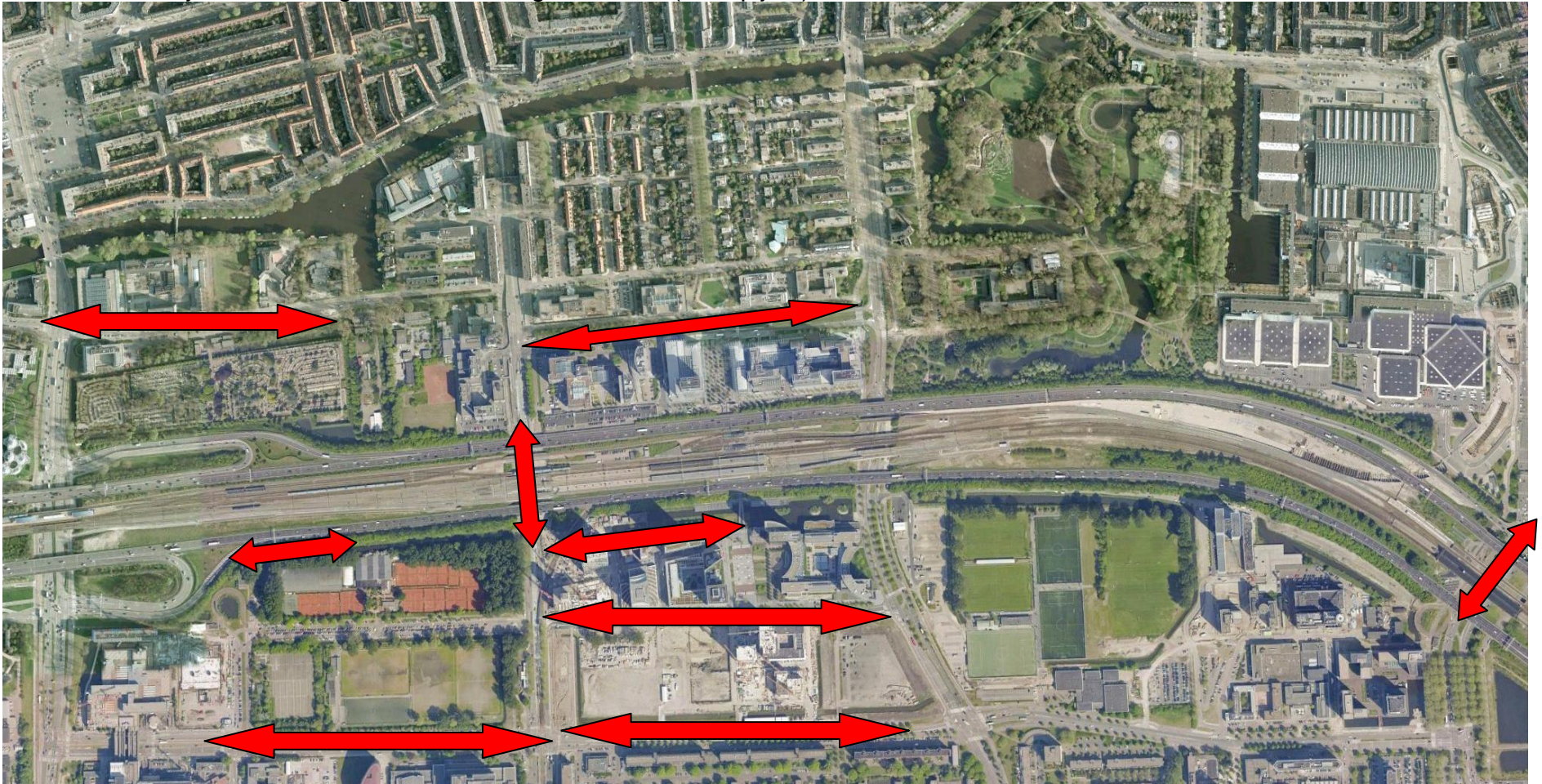
Op zes plaatsen troffen we jagende gewone dwergvleermuizen aan – in alle gevallen betrof het enkele exemplaren (2 tot maximaal ongeveer 10 dieren bij elkaar).

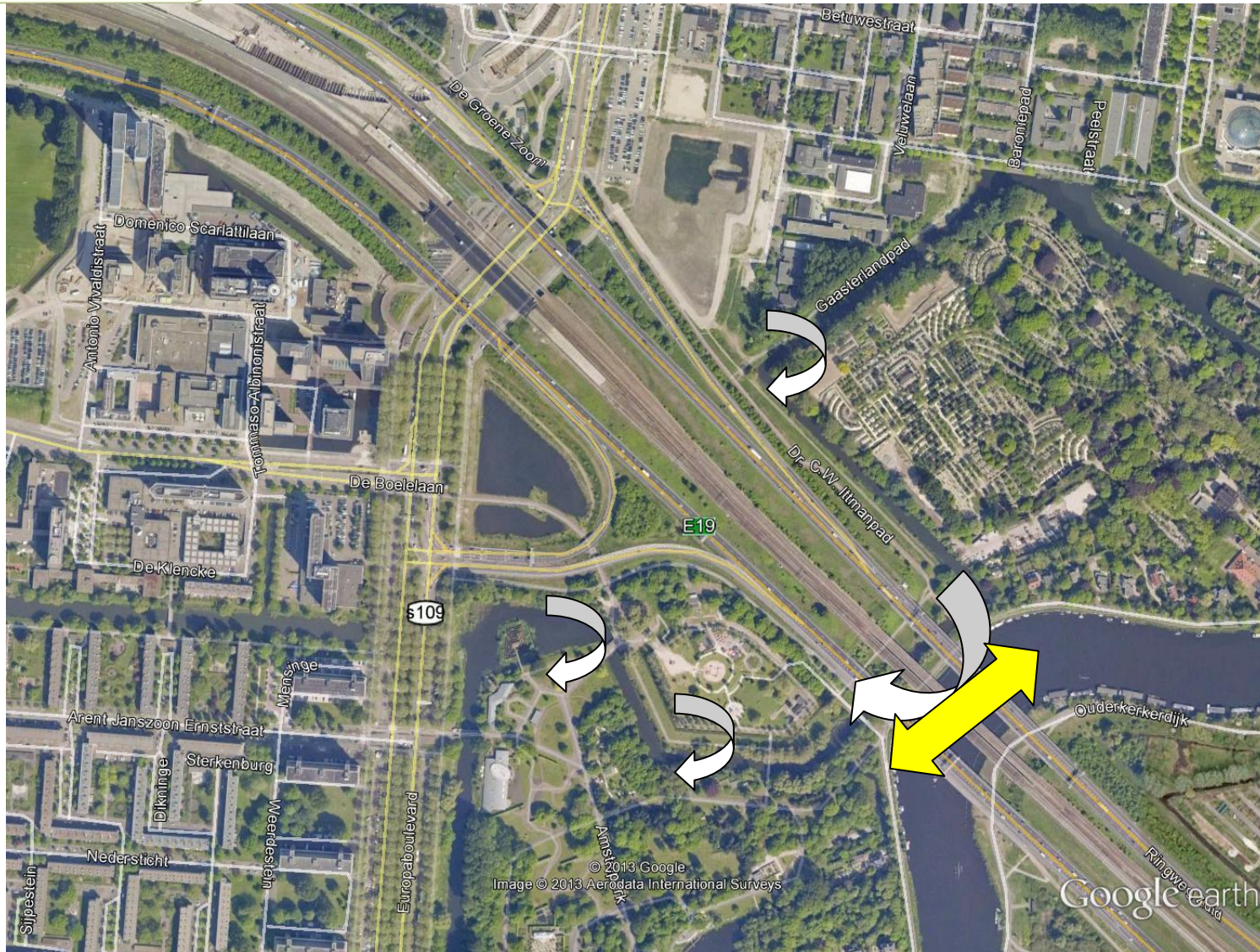
1. Zuidzijde Beatrixpark. De dieren jagen hier rondom het water, in het totaal minimaal 6 exemplaren.
2. Zuidzijde A10 tussen Ernst en Young in het oosten en de bouwkeet aan de Beethovenstraat in het westen, totaal minimaal 10 exemplaren.
3. Vijver aan de voet van het AMRO-gebouw, in het totaal minimaal 6 exemplaren boven de vijver.
4. Tennisbaan tussen Gustav Mahlerlaan en de A10, 1 of 2 exemplaren.
5. Haven bij Fred Roeskestraat, 2 exemplaren boven water.
6. Achterzijde gebouwen van justitie, of 2 exemplaren.

Oversteek A10 (gele pijlen)

1. Een exemplaar vloog langs boven de Beethovenstraat *onder* de A10.
2. Oversteken over de A10 werd niet daadwerkelijk waargenomen, maar lijkt mogelijk ter hoogte van Beatrixpark/Ernst en Young.

Onderzochte trajecten, maar géén waarneming vleermuis (rode pijlen).

Aan de oostzijde:

Foerageergebieden

Op 4 plaatsen troffen we jagende gewone dwergvleermuizen aan -in alle gevallen betrof het enkele exemplaren (2 tot maximaal ongeveer 4 dieren bij elkaar).

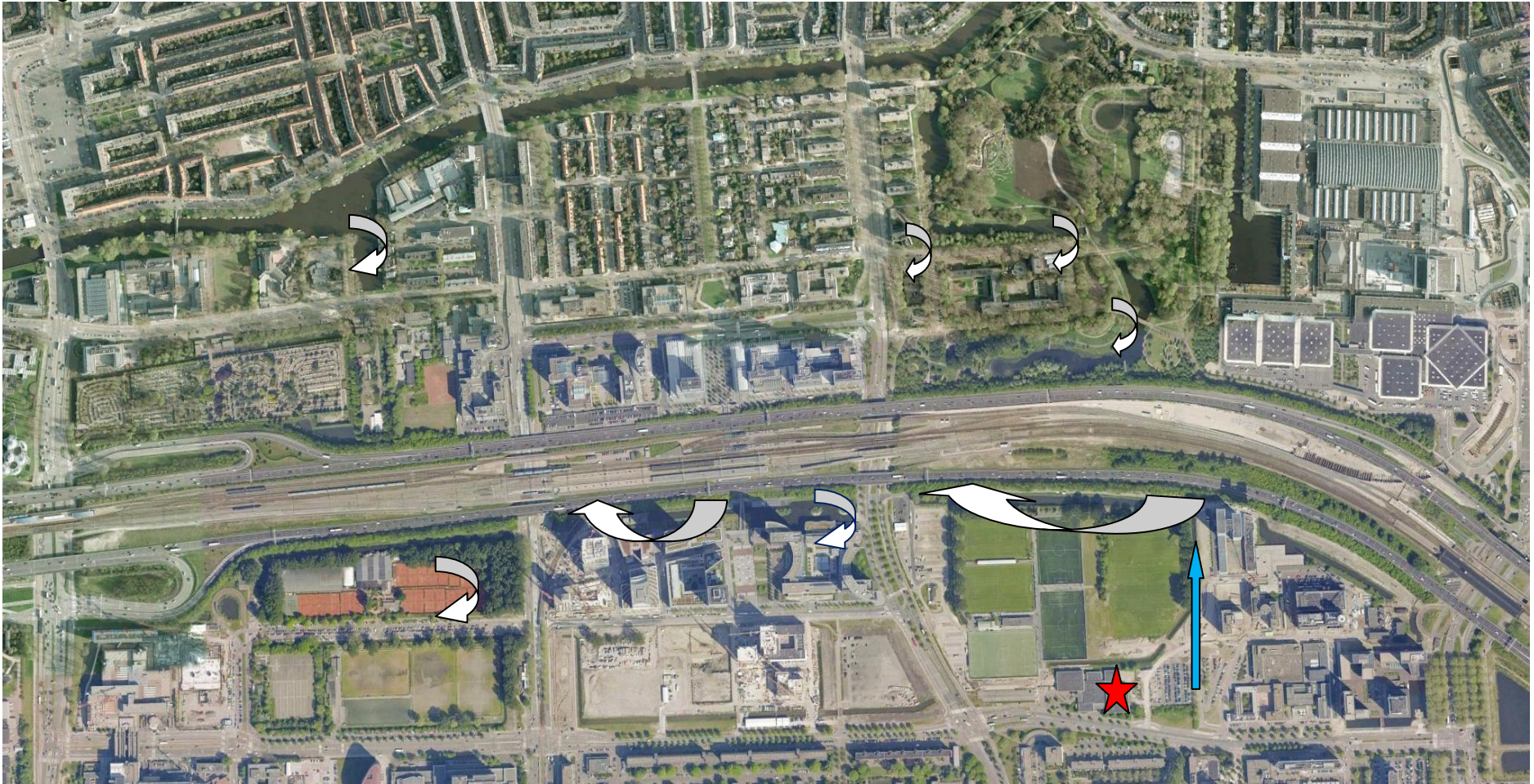
- 1) Noordwestzijde Amstelpark: 2 dieren boven water.
- 2) Noordoostzijde Amstelpark: 2 dieren boven water.
- 3) Amstel en water langs de Amstel: 4 dieren jagen boven de Amstel en parallelle water onder de brug.
- 4) Boven het water tussen het Gaasterlandpad en de begraafplaats 4 dieren.

Oversteek A10 (gele pijl)

Gewone dwergvleermuizen (mogelijk werd ook een meervleermuis gehoord, maar de korte waarneming werd niet bevestigd) vliegen vrijelijk *onder* de A10 door.

b) September

2 september (noordzijde), 4 september (zuidzijde), 29 september (Beatrixpark). Er werden uitsluitend gewone dwergvleermuizen waargenomen.

Aanvliegroutes naar het gebied toe:

Op één plaats werd het aanvliegen van vleermuizen vastgesteld.

1. Bij de sportvelden direct ten westen van het gebouw van Ernst en Young kwamen enkele gewone dwergvleermuizen uit zuidelijke richting aangevlogen (blauwe pijl), mogelijk vanuit de eerder vastgestelde kolonie in de sporthal aan de Boeilelaan (rode ster).

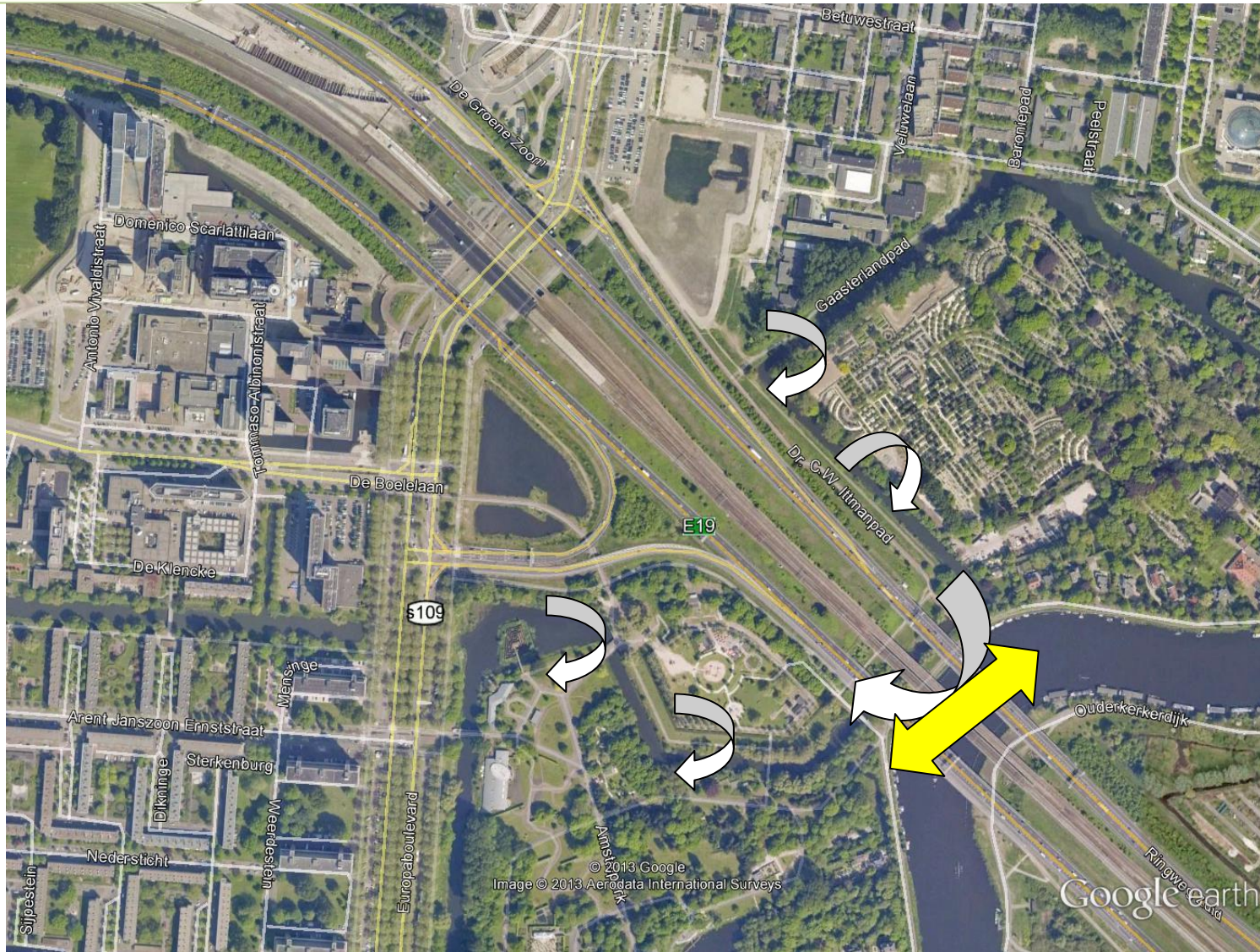
Foerageergebieden

Op 6 plaatsen troffen we jagende gewone dwergvleermuizen aan – in alle gevallen betrof het enkele exemplaren (2 tot maximaal ongeveer 10 dieren bij elkaar).

1. Zuidzijde Beatrixpark. De dieren jagen hier rondom het water, in het totaal minimaal 2 exemplaren.
2. Zuidzijde A10 tussen Ernst en Young in het oosten en de bouwkeet aan de Beethovenstraat in het westen, het totaal minimaal 5 exemplaren.
3. In totaal minimaal 5 exemplaren boven de vijver aan de voet van het AMRO-gebouw.
4. Boven de sloot aan de zuidzijde van de A10, tussen het station en de Buitenveldertselaan, in het totaal minimaal 2 exemplaren.
5. Tennisbaan tussen Gustav Mahlerlaan en de A10, 1 exemplaar.
6. Haven bij Fred Roeskestraat, 2 exemplaren boven water.

Onderzochte trajecten, maar géén waarneming vleermuis (rode pijlen).

Aan de oostzijde:

Foerageergebieden

Op 5 plaatsen troffen we jagende gewone dwergvleermuizen aan – in alle gevallen betrof het enkele exemplaren (2 tot maximaal ongeveer 8 dieren bij elkaar).

- 1) Noordwestzijde Amstelpark: 2 dieren boven water.
- 2) Noordoostzijde Amstelpark: 2 dieren boven water.
- 3) Amstel en water langs de Amstel: 8 dieren jaren boven de Amstel en parallelle water onder de brug.
- 4) Boven het water tussen het Gaasterlandpad en de begraafplaats 4 dieren.
- 5) Tussen de begraafplaats en de A10 2 dieren.

Oversteek A10 (gele pijl)

Gewone dwergvleermuizen (mogelijk werd ook een meervleermuis gehoord, maar de korte waarneming werd niet bevestigd) vliegen vrijelijk onder de A10 door.

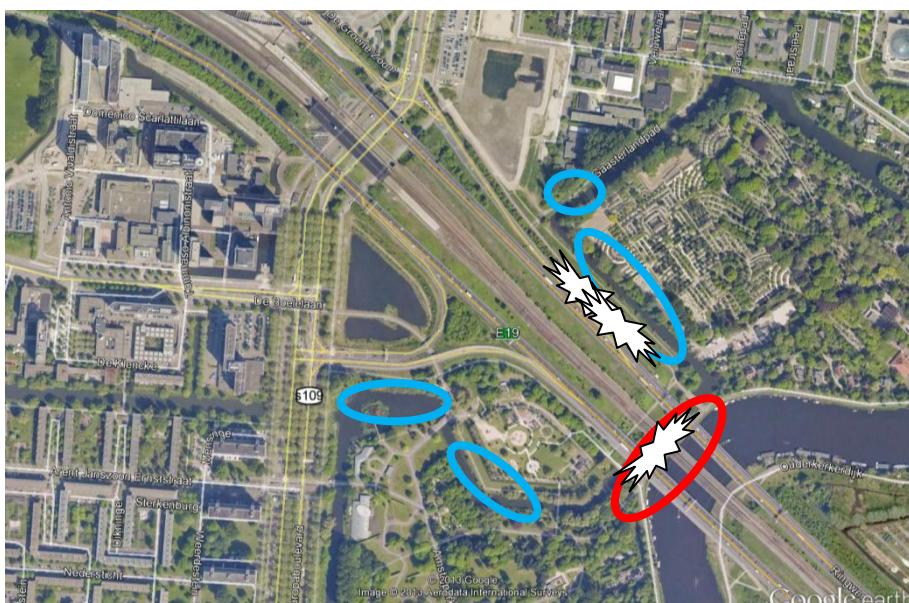
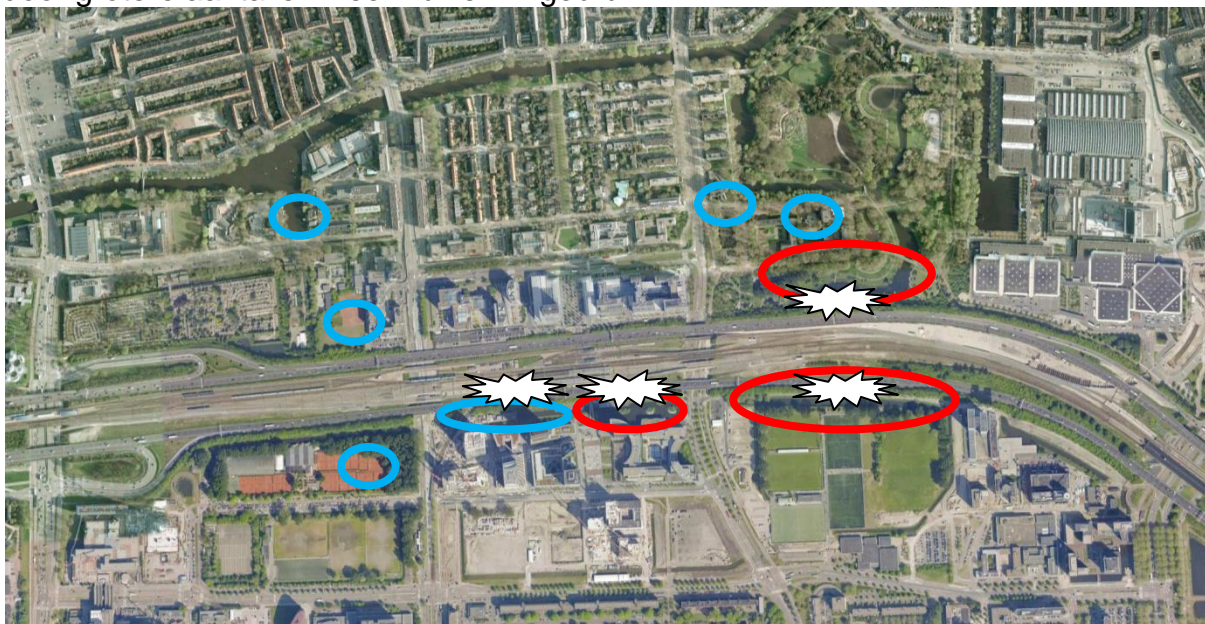
7. Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek heeft een verkennend karakter. We noteren een aantal zaken.

- Verder onderzoek naar het ruimtegebruik door vleermuizen is geboden, drie of minder jaren voor de werkzaamheden.
- Onderzoek naar mogelijke paarplaatsen van ruige dwergvleermuis is geboden bij locaties met grotere bomen.
- Een optie om het belang van vliegroutes die in kwaliteit achteruit kunnen gaan te compenseren, is het aanbrengen van vleermuiskasten in gebouwen en/of bomen.
- Zoeken naar verder mitigeren vooral richten op de combinatie bomen en water.

1) Foerageergebieden

In het werkgebied komen een aantal vaste foerageergebieden voor van gewone dwergvleermuizen. Enkele van deze gebieden waren tijdens het beperkte onderzoek door grotere aantallen vleermuizen in gebruik.

Witte explosies:
hier is negatieve
beïnvloeding van
foerageergebied
van vleermuizen bij
uitvoering van de
plannen mogelijk.

rood: druk gebruikte foerageergebieden(>6 exemplaren gelijktijdig).

blauw: minder intensief gebruikte foerageergebieden(<5 exemplaren gelijktijdig).

De 3 intensief gebruikte gebieden hebben de volgende voor vleermuizen relevante kenmerken:

- aanwezigheid van water
  - een belangrijke bron van insecten, zoals muggen.
- aanwezigheid van hogere bomen:

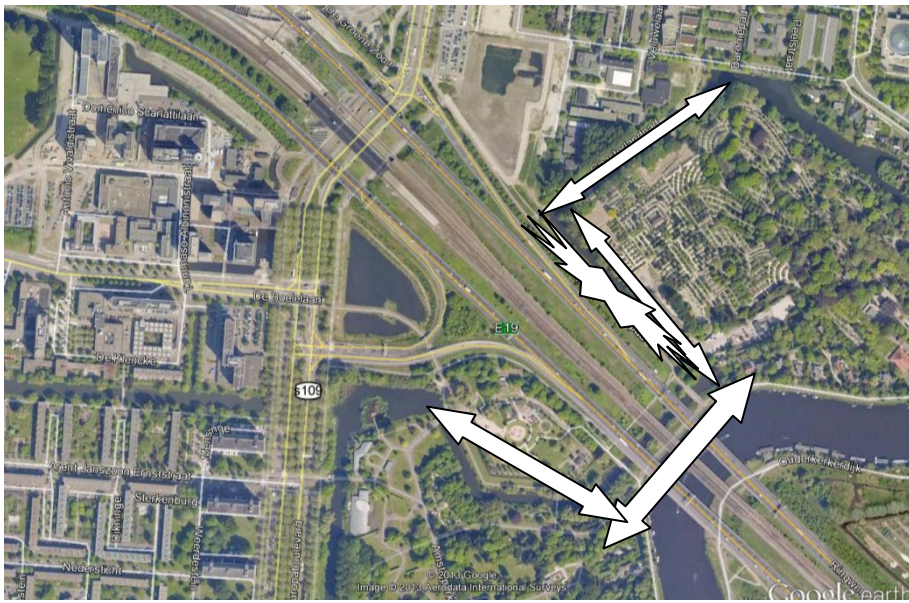

- bron van insecten;
- beschutting tegen wind (insecten waaien weg);
- oriëntatie punt.
- relatieve rust.
- omvang van minimaal 100 meter lengte.

De 3 minder intensief gebruikte locaties missen of het water, of de relatieve rust of de lengte.

Het verwijderen van de begroeiing langs de A10 kan op een aantal plaatsen het foerageergebied van de vleermuizen negatief beïnvloeden – we hebben dit op de kaart aangegeven met witte 'explosies'.

2) Vliegroutes

De belangrijkste vliegroutes, zover die in beeld kwamen bij het verkennend onderzoek.

De vliegroutes hebben twee kenmerken: water, meestal omzoomd met bomen.

Het verwijderen van de begroeiing langs de A10 kan op een aantal plaatsen vliegroutes van vleermuizen negatief beïnvloeden – we hebben dit op de kaart aangegeven met witte 'explosies'.

3) Kansen voor mitigeren

Mogelijkheden om verslechtering van de situatie voor vleermuizen te beperken:

- De sleutel voor foerageergebieden en in mindere mate vliegroutes is de combinatie van water en bomen.
- In mindere mate voldoet de combinatie bomen en half open ruimte zonder water.
- Doorgaande lijnen van bomen in combinatie met water vormen de belangrijkste verbindingroutes.
- Door verblijfplaatsen aan te bieden (in de vorm van vleermuiskasten in bomen of gebouwen) nabij de 4 belangrijke foerageerlocaties hoeven de dieren minder gebruik te maken van de vliegroutes en kan het verlies aan kwaliteit in vliegroutes enigszins worden gecompenseerd. We adviseren hiervoor een plan te laten maken.

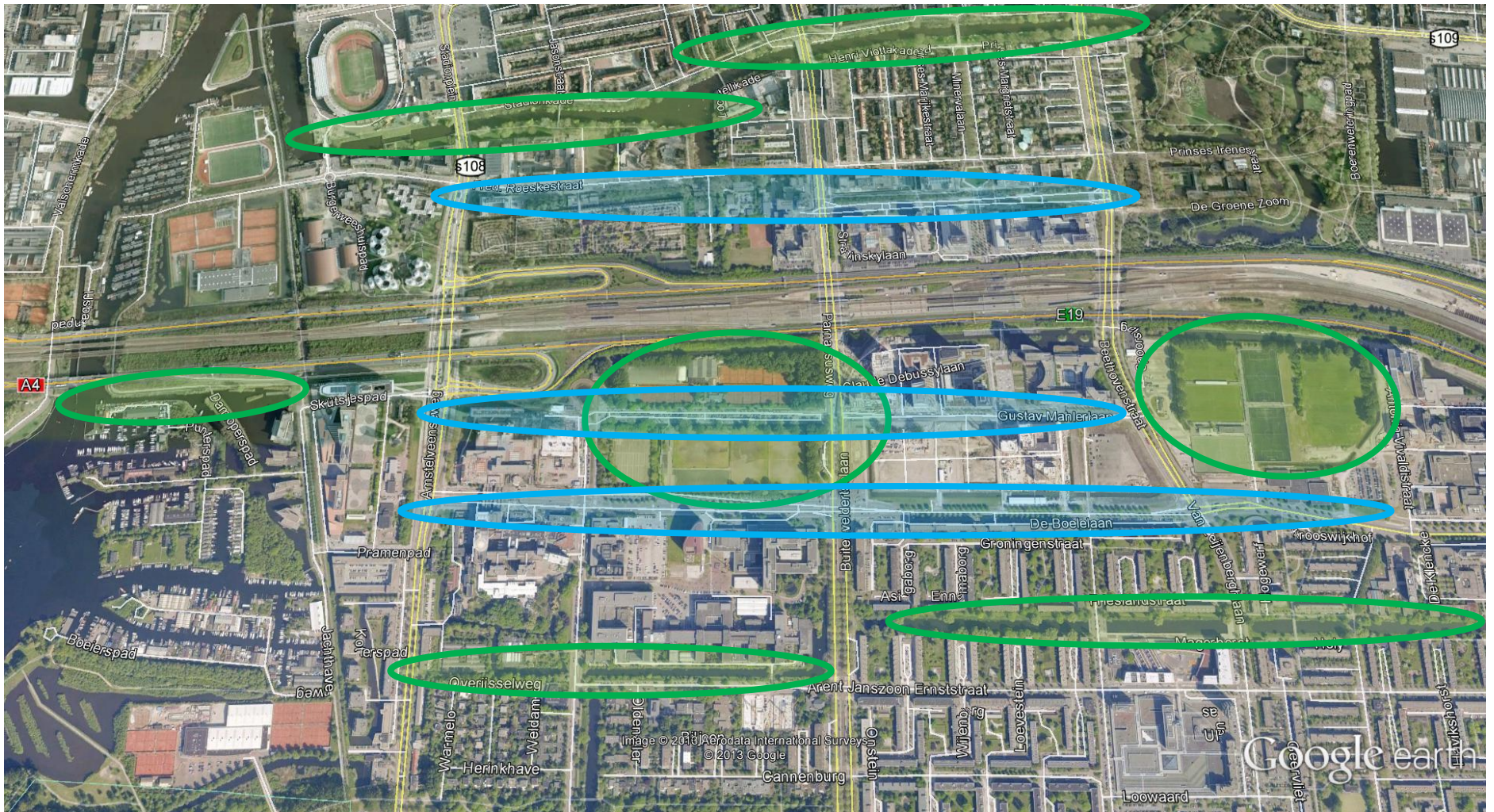
In de schaarse ruimte in dit deel van de stad zijn de mogelijkheden om te mitigeren beperkt.

Twee kansen om in de gaten te houden:

1. Realisering van waterberging in de regio kan wellicht zodanig vorm krijgen dat er ruimte komt voor vleermuizen. De vijver aan de voet aan de AMRO mag als ideaalbeeld gelden!
2. Bestaande waterpartijen, ook op enige afstand, kunnen een groter belang voor vleermuizen krijgen door de aanleg van begroeide, natuurlijke oevers waar veel insecten uit voortkomen.

Groen: kansen om lijnen van water met bomen te versterken of aan te leggen?

Groen: kansen om lijnen van water met bomen te versterken of aan te leggen.
 Blauw: lijnen van bomen zonder water versterken of behouden.

8. Illustraties biotopen

Locatie Beatrixpark zuid: water, rust, ruimte, bomen. Toplocatie voor foeragerende vleermuizen.

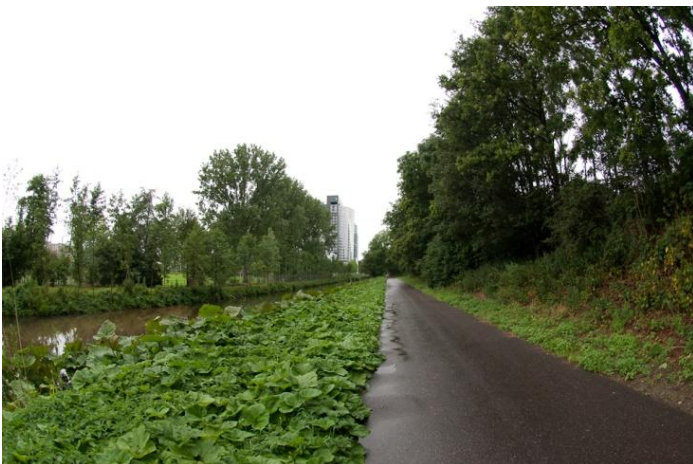
Prinses Irenelaan: bruikbaar voor vleermuizen, maar door het ontbreken van water niet zo intensief bezocht.

Haven Fred Roeskestraat: bruikbaar, maar te klein en/of te slechte waterkwaliteit voor grotere aantallen.

Veel water en planten, maar geen grotere bomen in de noordpunt van het Amstelpark – weinig vleermuizen.

Het stille talud langs de A10 direct ten noorden van de Beethovenstraat is favoriet bij de gewone dwergvleermuizen: rust, water, ruimte, bomen.

Verrassend goed hoekje voor vleermuizen: aan de voet van de AMRO-toren een plasje met een rijke zoom van planten, struiken en bomen.

Ook het water langs het talud van de A10 is, mede dankzij de bomen, interessant voor vleermuizen.

Noordzijde van de A10 ter hoogte van het World Trade Centre: geen water, weinig vleermuizen.

Kruising Amstel en A10: voldoende water en rust.

Vleermuizen passeren de barrière A10 ter hoogte van de Amstel.

Zuidas zelf: steen en glas maken deze ruimte ook voor vleermuizen onaantrekkelijk.